

de Volkskrant

de Volkskrant

4 augustus 2012 zaterdag

Hoffelijkheid is schaars op zinkend schip Vrouwen en kinderen laatst

Van onze verslaggever

Tonie Mudde

Amsterdam Bij evacuaties op schepen zijn vrouwen en kinderen het slechtst af, blijkt uit Zweeds onderzoek. Mannelijke passagiers en bemanningsleden hebben de grootste overlevingskans.

Onderzoekers van onder meer de universiteit van Uppsala bekeken de overlevingsstatistieken van achttien grote scheepsrampen, waaronder die van het cruiseschip Titanic en van de veerboot Estonia. Van de in totaal 15.166 opvarenden vond meer dan 60 procent de dood. De ramp met een veerboot nabij Zanzibar deze zomer met 128 doden, onder wie twee Nederlanders was te recent om mee te nemen in het onderzoek.

Vrouwelijke opvarenden hebben een twee keer zo lage overlevingskans als mannen, blijkt uit de publicatie in het Amerikaans tijdschrift PNAS. Een kind maakt de kleinste kans levend aan wal te komen. Bemanningsleden komen relatief het vaakst heeldhuis thuis.

De resultaten staan haaks op de ongeschreven maritieme wet dat vrouwen en kinderen als eerste gered moeten worden. Ook blijkt het een mythe dat de kapitein altijd als laatste het schip verlaat. Bij de onderzochte rampschepen, met elk meer dan honderd doden, bracht ongeveer de helft van de kapiteins het er levend van af.

Hoffelijkheid is ver te zoeken op een zinkend schip, aldus de onderzoekers. In hun publicatie concluderen ze: 'Menselijk gedrag in leven-of-dood situaties laat zich het beste typeren door de uitdrukking: iedere man voor zichzelf.'

Maar die conclusie gaat Ira Helsloot van de Radboud Universiteit veel te ver. De hoogleraar besturen van veiligheid wijst erop dat overlevingsstatistieken niet alles zeggen over menselijk gedrag. Stel: een man zwemt met een jong kind in zijn armen naar een reddingsloep. Het kind overlijdt door de kou, de man niet. Dan heeft de man zich juist heldhaftig gedragen, maar blijkt dit niet uit de overlevingsstatistieken.

Helsloot: 'De onderzoekers trekken allerlei conclusies over sociaal of asociaal gedrag, terwijl fysieke verschillen tussen mannen, vrouwen en kinderen ook bijdragen aan de verschillen in overlevingskans.'

Bovendien blijkt uit andere onderzoeken dat mensen in noodsituaties meestal juist opvallend rustig en sociaal blijven. Helsloot: 'Op camerabeelden is te zien hoe evacuerende feestgangers netjes in rijen naar buiten lopen, ook als de vlammen om zich heen slaan. Dat mannen met brute kracht vrouwen en kinderen wegduwen, zie ik niet terug in dat soort opnamen, en ook niet in andere wetenschappelijke studies.'

In het Zweedse onderzoek vormt de ramp met de Titanic dit jaar een eeuw geleden een opvallende uitzondering. Van de mannelijke passagiers en bemanningsleden overleefden slechts 2 op de 10. Kinderen en vrouwelijke passagiers brachten het er juist een stuk beter van af, met respectievelijk 5 op de 10 en 7 op de 10 overlevers.

Volgens de Zweedse onderzoekers speelde de leiding op het schip hierbij een cruciale rol. Kapitein Edward Smith die zelf ten onder ging met zijn schip zag er nadrukkelijk op toe dat vrouwen en kinderen als eersten in de reddingsloepen stapten.

Dat leiders een grote invloed hebben op het gedrag in crisissituaties, kan Helsloot beamen. Zelf deed hij onder meer onderzoek naar de reacties van bewoners op een driedaagse stroomstoring in de Bommelaarwaard, toen daar in 2007 een helikopter tegen hoogspanningskabels vloog.

De helft van de inwoners hielp buurtgenoten. Dertig procent van de geïnterviewden meldde dat een oproep van de burgemeester om elkaar bij te staan daarvoor de directe aanleiding vormde. Helsloot: 'Zodra iemand met gezag oproept om elkaar te helpen, stellen mensen zich doorgaans zeer sociaal en onbaatzuchtig op. Ook in noodsituaties.'

De ramp met de Titanic vormt een opvallende uitzondering

Copyright 2012 PCM Uitgevers B.V.
All Rights Reserved